

Täysistunto

Keskiviikko 10.6.2020 klo 14.00—20.50

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 53/2020 vp
Toimenpidealoite TPA 17/2020 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 12/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 12/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.06 **Juhana Vartiainen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta on laatinut tästä mietinnön, jonka esittelen tässä lyhyesti.

Kysymys on siis siitä, että pandemian aikana kysynnän supistuminen heikentää taloudellista toimintaa. Sekä kysynnän että tarjonnan supistuminen heikentää taloudellista toimintaa. Yritykset joutuvat irtisanomaan ja lomauttamaan henkilöstöään. Silloin monen kotitalouden rahoitusasema heikkenee, ja kun rahoitusasema heikkenee samanaikaisesti, jos erilaiset luontarjoajat heikentävät kuluttajaluototuksen ehtoja, niin ihmiset joutuvat turvautumaan korkeakorkoisempiin ja hankalampiin rahoituskeinoihin itsensä kannalta. Tämän voidaan ennakoida heijastuvan korkeakorkoisten ja tilapäisiksi tarkoitettujen rahoituslähteiden käyttöön. Näissä tyyppillisesti on korkea korkotaso, koska näihin ei useinkaan liity minkäänlaista vakuutta. Hallituksen esityksen tavoitteena onkin vähentää tällaisiin korkeakorkoisiin kuluttajaluottoihin liittyviä velkaantumisongelmia.

Tämän esityksen keskeinen pihvi on siinä, että muille kuin hyödykesidonnaisille — eli eritoten luottokorttiosastoihin liittyville luotoille — kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluville luotoille asetettaisiin tilapäinen 10 prosentin korkokatto. Tämä on siis korkosäännöstelyä ja hyvin voimakasta sellaista, kun aikaisempi korkokatto vakuudettomassa luotonannossa on ollut 20 prosentissa.

Tähän liittyy myös se, että esityksessä ehdotetaan näiden kaikkien kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvien luottojen suoramarkkinoinnin sekä luotonvälittäjien omia palveluja koskevan suoramarkkinoinnin tilapäistä kieltämistä. Eli tässä puututaan voimakkaasti sopimusvapauteen.

Talousvaliokunta on pohdiskellut tätä suuntaan jos toiseenkin, yleisesti todennut, että vakuudeton, lyhytaikaiseksi tarkoitettu ja korkeakorkoinen luotonanto on osoittautunut varsin haasteelliseksi sääntelyn kohteeksi. Rahoitusmarkkinoiden joustavuuden säilyttämiseksi ja pääomamarkkinoiden kansainvälisen luonteen vuoksi on ollut perusteltua, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

korkeakorkoinenkin luototus on mahdollista silloin, kun asianmukaiset maksukykykyselytykset on tehty. Nyt kuitenkin tässä poikkeustilanteessa, jossa pelätään näiden vakuudettomien luottojen kysynnän lisääntyvän merkittävästi poikkeustilan vuoksi, valiokunta on katsonut, että tällainen kuluttajaa suojaava sääntely tilapäisenä on perusteltua.

Valiokunta on joutunut arvioimaan tätä monelta kantilta. Tämähän liittyy myös EU-talouden sääntelyyn, koska Euroopan unionissa lähdetään sopimusvapaudesta ja vapaasta markkinataloudesta, mutta talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotetulle sääntelylle ei ole EU-oikeudellista estettä. Samaten on jouduttu tätä puntaroimaan perustuslain kannalta, mutta myös perustuslakivaliokunnan mukaan lainsäätäjällä on laajaa harkintavaltaa tällaisessa sääntelyssä, ja näin muodoin talousvaliokunta toteaa: ”Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan nyt ehdotetulle sääntelylle on hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet.”

Kuitenkin tässä keskustelussa ja asiantuntijakuulemisessa tuli esille paljon mahdollisia epäkohtia ja ongelmia, eikä myöskään voitu olla aivan varmoja siitä, mitkä tällaisen sääntelyn vaikutukset ovat rahoitusmarkkinoilla ja kuluttajan asemaan, ja sen takia talousvaliokunta on liittänyt tähän joukon vaatimuksia valtiovallalle: ”Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että tämän lainsäädännön vaikutuksia seurataan jo sen sinänsä lyhyen voimassaolon aikana ja että valtioneuvosto ryhtyy valmistelemaan lainsäädännön muutoksia tarvittaessa nopeallakin aikataululla.” Tämän sääntelyn on siis määrä olla voimassa kuluvan vuoden loppuun.

Tässä oli tämän mietinnön keskeinen sisältö. Valiokunta vetoaa myös siihen ja toteaa, että koska on olemassa mahdollisuus, että korkosääntely sen sijaan, että se alentaisi toteutuvien luottosopimusten korkoa, voi myös johtaa siihen, että jotkin tai monet kotitaloudet jäävät tilapäisissä rahoitusvaikeuksissa ilman minkäänlaista rahoitusta ja joutuvat sen vuoksi vaikeuksiin, niin heikommassa asemassa oleville kuluttajille tulee olla tarjolla muita kestäväällä pohjalla olevia keinoja, erityisesti sosiaalista luototusta ja talous- ja velkanuovontaa, jota kunnissa tehdään. Samaten on kiinnitettävä huomiota Takuusäätiön valmiuksiin tarjota ylivelkaantuneille tarjottavia palveluja. Tällaisia ovat muun muassa myönnettävät pienlainat sekä takaukset velkojen yhdistämislainoille. Samaten talousvaliokunta kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaan lainsäädäntöön muutosta, jotta viive merkinnän perusteena olevan maksun suorittamisen ja rekisterimerkinnän poistamisen välillä lyhenisi nykyisestä. Samaten korostetaan positiivisen luottorekisterin olevan tässä tilanteen parantamisessa yksi keskeinen elementti, samaten kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksien vahvistaminen, joka on tällä hetkellä valiokunnan käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan päätösehdotus on siis, että eduskunta hyväksyy muutamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen. Samalla eduskunta hylkää samankaltaisen toimenpidealoitteen. Ja sitten tässä on viisi lausumaa, valiokunnan lausumaehdotukset.

Ensimmäinen: Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto tekee talousvaliokunnalle selvityksen voimassa olevien lausumien mukaisten toimien edistymisestä vuoden 2020 syytuntokauden loppuun mennessä.

Sitten toisena: Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kerää pikaisesti kuluttajaluotoista ja ylivelkaantumisesta kattavan tietopohjan, jonka perusteella voidaan analysoida ylivelkaantumisen syitä, korkosääntelyn vaikutuksia ja tunnistaa tarkoituksenmukaisia lainsäädäntötoimia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

Kolmantena: Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee kokonaisvaltaisen ratkaisuesityksen korkeiden kuluttajaluottojen hillitsemiseksi, sosiaalisen luototuksen valtakunnallistamiseksi, talous- ja velkaneuvonnan lisäämiseksi ja tuo selvityksen tästäkin eduskuntaan 2020 syysistuntokauden loppuun mennessä.

Neljäntenä edellytetään, että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä.

Ja niin ikään viidentenä: Valtioneuvosto valmistelee kuluttajaluottoja koskevan mainonnan ja suoramarkkinoinnin hillitsemisestä pysyvää lainsäädäntöä.

Eli tässä on mietinnön keskeinen sisältö.

Arvoisa puhemies! Tämä ei kuitenkaan ollut yksimielinen. Tähän liittyy kaksi vastalauseetta, ja toivon voivani vielä tässä tämän istunnon kuluessa esitellä toisen niistä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, talousvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vartiainen, mietinnön esittelystä. — Sitten keskusteluun.

19.15 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! On hienoa, että nyt viimeinkin tämä esitys näiden vakuudettomien kulutusluottojen korkokaton tilapäisestä alentamisesta ja tämän aggressiivisen suoramarkkinoinnin kieltämisestä on täällä salikäsittelyssä. Vaikka tällä esityksellä emme yksistään näihin ylivelkaantuneisuuden juurisyihin voikaan puuttua, niin tällä voimme kuitenkin nyt hillitä näiden pahojen velkaongelmien syvenemistä ja pitkittymistä nimenomaan koronakriisin aikana.

Talousvaliokunta tosiaan kuuli asiantuntijoita hyvin laajalti, ja valtaosa kannatti tätä esitystä. On todettu, että sille on hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti hyvin painavat perusteet. Samalla tiedämme, että nyt nämä helposti haettavat vakuudettomat kulutusluotot ovat vaikeuttaneet erityisesti niiden ihmisten asemaa, joidenka talouden tilanne on ollut vaikeuksissa ja heikko jo ennen tätä kriisiä.

Takauskeskuksen mukaan aggressiivinen suoramarkkinointi on koronakriisin aikana kasvanut hyvin voimakkaasti ja kallista luottoa tarjotaan erityisesti kriisistä aiheutuvien tulonmenetysten, kuten lomautusten aiheuttamien talousvaikeuksien ja maksuvaikeuksien, hoitamiseen. Myös Suomen Yrittäjät on huolissaan tästä samasta asiasta. Pääekonomisti Kuismasen mukaan nyt erityisesti talousvaikeuksissa oleville yrityksille kaupataan ja tarjotaan hyvin kallista rahoitusta, ja tästä SY onkin vaatinut, että vastaavanlainen korkokatto tulisi voida asettaa myös yritysten lainoille.

Tällä sääntelyllä voi olla kahtalaisia vaikutuksia. Se voi vaikuttaa erityisesti korkean koron vakuudettomiin luottoihin erikoistuneiden rahoituslaitosten toimintaedellytyksiin ja johtaa siihen, että markkinoilta poistuu kokonaan sellaisia toimijoita, jotka eivät alle tämän 20 prosentin luottoa voi myöntää. Mutta kaikkia toimijoitahan tämä ei tietenkään markkinoilta poista eikä kosketa.

Talousvaliokunta on edellyttänyt, että vaikeassa velkakierteessä olevilla kuluttajilla tulee ensi sijassa olla käytössään muita kestäväällä pohjalla olevia palveluja ja keinoja oman taloudellisen tilanteen hallintaan, ja niitähän kyllä on. Sama koskee tilapäisistä maksuvaikeuksista kärsiviä kuluttajia. Tämä positiivinen luottorekisteri on hyvä työkalu, mutta se ei yksin riitä.

Talousvaliokunta on mietinnössään edellyttänyt, että sosiaalinen luototus laajennetaan valtakunnalliseksi, talous- ja velkaneuvontaan varataan riittävät resurssit ja että yksityis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

henkilöiden velkajärjestelyn prosessia nopeutetaan, ja viimein myös sitä, että maksuhäiriömerkinnät poistetaan rekisteristä nykyistä huomattavasti nopeammin.

19.18 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta käsitteli tätä esitystä aika perinpohjaisesti, ja tässä mietinnössä paitsi hyväksytään hallituksen esitys myös tehdään useita evästyksiä tulevaan, joista merkittävimpänä mainitsisin maksuhäiriömerkinnän poistamisen, kun asiat on hoidettu niin kuin kuuluu.

Huomattavan suuri osa suomalaisista kärsii maksuhäiriömerkinnästä liian pitkään. Se vaikeuttaa elämää, yrittäjyyttä, asunnon saamista ja niin edelleen. Tähän ongelmaan on eduskunta herännyt jo viime hallituskaudella, ja myöskin nyt tällä kaudella on tehty yli sadan edustajan allekirjoittama aloite sen merkinnän poistamisesta heti, kun maksut on asianmukaisesti hoidettu. Nyt, jos eduskunta hyväksyy tämän mietinnön, me saamme tämän asian eteenpäin. Siellä on mukana ponsi siitä, että tämmöinen esitys tuodaan hallituksen toimesta tänne eduskuntaan viimeistään kevätkaudella 2021 ja maksuhäiriömerkintä poistuu kuukauden kuluttua siitä, kun ihminen on asianmukaisesti maksut hoitanut.

Tämä on iso parannus ihmisten elämään ja toimeentuloon ja yrittäjyyteen. Me tiedämme, että etenkin nuoret, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ovat olleet alttiita pikavippien — tai viralliselta termiltään kulutusluottojen — käytölle ilman, että on mitään realistista näkymää sille, että tämä velka tulisi joskus hoidettua.

Kuulimme myös asiantuntijoita siitä, että on itse asiassa usein ihan edullista, että velansaanti loppuu johonkin pisteeseen. Nyt kun tämä esitys hyväksytään, jos se hyväksytään, niin tässä väliaikaisesti kulutusluottojen korot tippuvat maksimissaan 10 prosenttiin. Tämäkin on aika iso korko ihmiselle. Se ei ole kauhean edullista ottaa sellaista lainaa, josta maksaa niin korkeita korkoja edelleen, mutta tämä on huomattava parannus. Se tarkoittaa sitä, että näiden kulutusluottoja myöntävien firmojen näkökulmasta kaikkein riskisimmät asiakkaat eivät välttämättä enää saa lainaa, jos ovat saaneet aikaisemmin tällä 20 prosentin korolla. Tämän näen itse positiivisena mahdollisuutena, vaikka tämä varmasti voi aiheuttaa tilapäisiä ongelmia. Kuten todettu, [Puhemies koputtaa] niiden tutkijoiden mukaan, jotka ovat velkaongelmiin joutuneita ihmisiä tutkineet, tällainen pysähdys on usein ihan tarpeellinen [Puhemies: Edustaja Holopainen, nyt tuli aikakatto!] ihmiselle aidosti veloista eroon pääsemiseksi.

19.22 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on vakuudettomien luottojen väliaikainen korkokaton pudotus 20 prosentista 10 prosenttiin sekä markkinointikielto.

Me olemme eduskunnassa käsitelleet tätä vakuudettomien luottojen korkoa kymmenen vuoden aikana ainakin kolmeen kertaan muistaakseni. Ensimmäisellä kerralla se pudotettiin 50 prosenttiin ja noin vuosi sitten saatiin aikaiseksi tämä 20 prosentin raja — se tuli syyskuussa voimaan, eli siitäkään ei ole kovin paljon vielä kokemuksia. Tämä 20 prosentin raja — ainakin asiantuntijakuulemisissa on tullut esille — on jo vähentänyt niin sanottua ryöstökalastelua, jos näin sanotaan, eli jos yömyöhään halutaan ottaa äkkiä pikavippi jostakin, niin näitten tarjonta on vähän vähentynyt. Mutta kuitenkin tämä on merkittävä ongelma, ja varsinkin tässä koronan aikana on vahvasti vahvistunut tämä markkinointi ja näitten eri tuotteitten tarjonta.

Valiokunnan puheenjohtaja Vartiainen esitteli hyvin tämän asian, mutta ehkä selvennän tätä valiokunnan lausumaehdotusta 1. Tämä tarkoittaa sitä, että kun aikaisemmin tehtiin hallituksen esityksen pohjalta TaVin mietintö vuonna 2018, niin haluamme tällä ensim-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

mäisellä kohdalla niihin ponsiin vastauksia, ja niiden olisi oltava valmiit vuoden 20 syy-sistuntokauden loppuun mennessä. Eli tällä halutaan edellisen kauden ponsia nostaa esille, ja toivotaan, että nykyinen hallitus ottaa näistäkin asioista kiinni.

Tässä on todellakin tärkeätä nähdä, mihinkä tämä korkokaton muutos vie. Tästä ei ole paljon selvitystä, ja tämmöistä analyysiä tässä muutenkin halutaan asian puolelta eli siitä, miten se tulee vaikuttamaan. Tässä on tärkeitä asioita: jos todellakaan velallisen ei ole mahdollista saada lainoitusta, niin on sosiaalisen luototuksen eli kuntien takaaman luototuksen saanti, ja positiivista luottorekisteriä haluttaisiin tässä vielä vauhdittaa eteenpäin.

Mutta liittyen tähän maksuhäiriömerkinnän mukaan ottamiseen: Kyllä katson itse kansa niin — varsinkin kun nyt puhutaan ehkä ristiin tai kahdesta asiasta, joko pysyvästä lainsäädännöstä tai väliaikaisesta lainsäädännöstä — että maksuhäiriömerkintäasian tulisi olla pysyvää lainsäädäntöä. Meillä on eduskunnassa tälläkin hetkellä yli sadan edustajan nimet aloitteessa siitä, millä maksuhäiriömerkinnän aikaa lyhennettäisiin siihen pisteeseen, kun on maksut suoritettu. Tässä ponnassa 4 on esitetty vielä, että se olisi kuukauden kuluessa, ja on tätä asiaa tiivistetty.

Erinomainen esitys kaikinensa, ja toivon tässä, että valtioneuvosto [Puhemies koputtaa] ja myös oikeusministeri ottaa tosissaan nämä eduskunnan tekemät esitykset.

19.25 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Muiden kuin hyödykesidonnaisten kuluttajaluottojen korkokaton asettaminen 10 prosenttiin on ehdottoman kannatettava toimi tässä vaiheessa. Voisi olla hyvinkin syytä harkita myös tämäläisen muutoksen toteuttamista pysyvänä — olkoonkin, että vierastan tuollaista kiinteää korkoprosenttia.

Taloudellisesti huonot ajat tutkitusti lisäävät kuluttajien velkaa ja aiheuttavat maksuhäiriöitä. Tämä ilmiö näyttäytyy niin sanottujen pikavippien eli vakuudettomien lyhytkestoitteiden lainojen ottamisen kasvuna. Tällaisia luottoja on tarjolla paljon, ja ne ovat tietenkin kalta.

Valiokunta on tehnyt nipun hyviä lausumaehdotuksia, joissa kaivataan pysyviä ja tehokkaita tapoja kotitalouksien velkaantumisongelmaan puuttumiseksi. Erityisesti arvostan tätä 4. lausumaehdotusta, jossa ehdotetaan, että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä siten, että henkilöt, jotka ovat suorittaneet maksuhäiriömerkinnän perusteena olleet maksut asianmukaisesti, poistettaisiin rekisteristä kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta, ja vielä asetetaan ihan oikeaoppisesti myös aikaraja, eli lainsäädäntöesitykset on tuotava eduskuntaan viimeistään vuoden 2021 kevätsistuntokauden aikana.

Äsken puhunut edustaja Pirttilahti on tässä ollut aikaansa edellä, ja olen allekirjoittanut myöskin hänen tätä asiaa koskevan aloitteensa. Mutta nyt se on siis noussut myöskin valiokunnan lausumaehdotukseksi.

Arvostan myöskin tätä talousosaamisen vahvistamista koskevaa kohtaa lausumaehdotuksessa 3. Jopa Suomen Pankki on alkanut kiinnittää huomiota omassa agendassaan nimenomaan siihen, että talousosaamista pitää vahvistaa laajasti, ja tämä on tietysti hyvin pitkän tähtäyksen tavoite, mutta pohjaa on rakennettava niin, että ihmiset osaisivat hoitaa nykyistä paremmin raha-asioitaan.

19.27 Joakim Strand r: Värderade talman! Arvon kollegat, itsekin otan koppia tuosta valiokunnan lausumaehdotus numero 4:stä. Mielestäni se on aidosti historiallinen, ja hienoa, että me saimme sen yhdessä sinne, ja hienoa, että myös kokeneet kollegat sen nostivat esil-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

le. Tänä päivänä Suomessa noin 400 000 ihmisellä on maksuhäiriömerkintä, ja moni roikkuu siellä vuosikausia, vaikka itse maksu olisi suoritettu, ja se johtaa kaikenlaisiin henkilökohtaisiin ongelmiin. Olin itse aikoinaan pankin lakiosastolla opiskeluajan töissä, ja siellä näki konkreettisesti, mitä tämä tarkoitti käytännössä.

Jag är oerhört glad över att ekonomiutskottet nu i sitt förslag till uttalanden har tagit fram den här punkt nummer fyra, där riksdagen alltså förutsätter att statsrådet påskyndar lagstiftningen om att registret över betalningsanmärkningar utvecklas så att de som har betalat sina avgifter och de avgifter som ligger till grund för en anmärkning på behörigt sätt ska avföras ur registret inom en månad efter det att avgiften har betalats. Här finns också en gräns om att lagstiftningsförslagen ska lämnas till riksdagen senast under vårsessionen 2021.

Tästä tehtiin tosiaan jo viime kaudella lakialoite, taisi olla 137 allekirjoittanutta. Silloin senhetkinen hallitus ei saanut sitä maaliin. Nyt tehtiin uudestaan, yli 100 allekirjoittanutta. Kiitos kaikille siitä yhteistyöstä, ja nyt tosiaan tämä talousvaliokunnan lausumaehdotus numero 4 kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kiirehtii maksuhäiriörekisteriä koskevaa lainsäädäntöä siten, että henkilöt, jotka ovat suorittaneet maksuhäiriömerkinnän perusteena olleet maksut asianmukaisesti, tulee poistaa rekisteristä kuukauden kuluttua maksun suorittamisesta. Lainsäädäntöesitykset on tuotava eduskuntaan viimeistään vuoden 2021 kevätistuntoaikana.” Tämähän on erinomaisen hallituksen ohjelmassa, mutta hienoa, että näin voidaan yhdessä yli puoluerajojen sitä vielä kiirehtiä, joten lämmin kiitos hyvästä yhteistyöstä kaikille kollegoille.

Ett varmt tack för gott samarbete.

19.30 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkinen sanoi täällä, että enemmistö asiantuntijoista puolsi tätä. Se on sillä tavalla harhaanjohtava lausunto, että moni, joka ei näitä markkinoita kovin hyvin tunne, kyllä puolsi tätä. Sen sijaan kun kysyimme tätä taloustieteilijöiltä, jotka tuntevat rahoitus- ja luottomarkkinoita ja jotka siis katsovat inhimillisen toiminnan näkökulmasta tätä asiaa, mitä tosiasiasa tapahtuu, niin jokainen taloustieteilijä, joka tähän otti kantaa, piti tätä korkosäännöstelyä tyrmäävän huonona ja suosittelee sen hylkäämistä ja totesi, että ehdotetun sääntelyn ei voi odottaa johtavan haluttuihin lopputuloksiin.

Heidän pääväitteensä on siis se, että kun korko säännöstellään 20:stä 10 prosenttiin, niin todennäköisin lopputulos on, että kukaan niistä, joka muuten olisi joutunut ottamaan vajaan 20 prosentin korolla vakuudetonta luottoa, ei tule sitä saamaan vajaan 10 prosentin korolla vaan tällainen luotonanto ehtyy kokonaan, jolloin nämä ihmiset joutuvat vielä paljon suurempiin vaikeuksiin ulosoton ja panttilainaamon ja muiden, vielä kalliimpien vaihtoehtojen kautta.

Tässä pitää muistaa, niin kuin meille nämä inhimillistä näkökulmaa edustavat taloustieteilijät hyvin selittivät, että on kahdenlaisia ihmisiä: on sellaisia, joilla jo alun perin on elämänhallintaongelmia ja jotka ovat sortuneet liian kalliisiin kulutusluottoihin, ja sitten on sellaisia ihmisiä, joita juuri tässä kriisissä tulee enemmän, jotka kyllä muuten hoitavat asioitaan mutta joutuvat juuri nyt, tässä tilanteessa, likviditeettiongelmiin. Sehän on näiden jälkimmäisten ihmisten lukumäärä, joka nyt tässä kriisissä kasvaa, kun taas näiden elä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

mänhallinnan vaikeuksissa olevien ihmisten määrä, aivan niin kuin edustaja Pirttilahti täällä sanoi, on todennäköisesti jo vähentynyt tämän aikaisemman sääntelyn seurauksena.

Eli nyt tässä tehdään se sääntelyliike, joka sopii huonosti juuri näihin poikkeusoloihin, ja itse asiassa näiden taloustieteilijöiden lausunnoista voisi päätellä, että jos jotenkin pitäisi sääntelyä muuttaa tällaisena kriisiaikana, se saattaisi olla jopa toiseen suuntaan. Tämä on tullut täysin musertavan selväksi. Asiantuntijaselvityksessä ei ole tullut esille ainuttakaan tosiseikkaa, joka puoltaisi ehdotettua alennettua korkokattoa vastauksena juuri nyt vallitsevaan poikkeustilanteeseen. Sen sijaan voi kyllä olla mielekästä miettiä toisenlaisia vakituisia sääntelyjärjestelmiä, mutta tämä sai yksimielisen tyrmäyksen. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Voinko pyytää vielä toisen puheenvuoron, koska haluaisin...

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Voitte pyytää, mutta se on teille jo kolmas puheenvuoro.

19.33 Hannu Hoskonen keski: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta on mielestäni äärimmäisen hyödyllinen ja hyvä, vaikka tämä totta kai tulee ensiapuna ja eräänlaisena hätäapuna niille ihmisille, jotka ovat näiden pikavippien takia joutuneet vaikeuksiin, joita tämä menossa oleva talouskriisi vielä kärjistää. Mutta tähän asiaan pitää mielestäni mennä syvällisemmin.

Aivan kuten edustaja Esko Kiviranta, valtiovarainvaliokunnan varapuheenjohtaja, mainitsi omassa puheenvuorossaan tästä lausumaehdotuksesta numero 4, se on mielestäni todella hyvä ja hyödyllinen, ja sitä olen ollut toki esittämässä ja lämpimästi kannatan edelleen. Toki niiden henkilöiden, jotka pääsevät irti tästä oravanpyörästä, kun he ovat saaneet velvollisuudet hoidettua, maksuhäiriömerkinnät tulee poistaa viipymättä. Kuukausihan on semmoinen sopiva aika, joka tulkitaan, että se on viipymättä tehty oikeustoimi.

Mutta se, mikä tässä pikavippiasiassa jää valitettavasti ainakin vielä korjaamatta, on se, että kun velkaa ottava henkilö ottaa sitä velkaa — yleensä se otetaan jossakin sellaisessa tilanteessa, joka mielestäni ei täytä reilun kaupan menettelyä, ja väitänpä, että niissä lainanottohetkissä moni lainanottaja, vipinottaja, ei ole oikeustoimikelpoisessa kunnossa — ja sitten kun hän ei maksa niitä laskujaan ja ne menevät sen jälkeen ulosottoon, niin suppeassa menettelyssä käräjäoikeudessa niitä on iso nippu kerrallaan ja sillä päätöksellä, josta kyseinen velallinen itse ei välttämättä edes tiedä, hän joutuu tämän pikavippifirman orjaksi lopuksi ikää. Ne korot ovat sellaiset, että ei ole mitään järkeä niissä korkomarginaaleissa, ne ovat aivan älyttömiä, ja näille sitten ollaan annettu tällä keinoin lakisuoja, että ne voivat ihmistä riistää loputtomiin.

Tällaiselle riistämislle on kerta kaikkiaan tultava loppu. Kaikki me tiedämme, kun marssimme pankkiin velkaa ottamaan, että pankinjohtaja tai se virkailija, jonka kanssa asioidaan, totta kai ottaa ensinnäkin selväksi, onko tämä henkilö ulosotossa tai onko hänellä muita vaikeuksia. Sitten käydään läpi tulot, se mahdollisuus, pystyykö hän sen velan suorittamaan kohtuullisessa ajassa. Ja sitten korko määräytyy tietysti hieman sen suhteen, miten luotettava ja hyvä asiakas on. Ihan normaalia markkinakelpoista toimintaa.

Mutta tämä pikavippihomma ei täytä minkäänäköistä normaalia menettelyä. Olen sanonut tästä monta kertaa, että tähän epäoikeudenmukaiseen velallinen—velkoja-suhteeseen pitää tulla järki, ja minun mielestäni tämä ei ikinä lopu, ellei tähän eduskunta puutu kovalla kädellä. Ja sitten perusteluksi jotkut markkinatalouden ihailijat esittävät, että tämä on markkinoilla tapahtuvaa velan tarjontaa, rahan tarjontaa. Jos tämä on reilua meininkiä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

niin mikä sitten ei? Kyllä kuluttajaa suojaa myös kuluttajansuojalaki, ja tässä tapauksessa tästä oikeustoimesta, joka kohdistuu tähän velalliseen, joka on epäoikeudenmukaisissa olosuhteissa, jopa oikeustoimikelvottomassa kunnossa ottanut velan, kyllä rangaistaan lopuksi ikää. Se on väärin se, ja siitä menettelystä on päästävä mahdollisimman pian irti.

19.36 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tämähän oli mielenkiintoinen käsittely myös siltä osin, että tässä asiantuntijoiden näkemykset jakaantuivat, mikä ei tietenkään ole mitenkään tavatonta eduskunnassa. Mutta on selvää, että ne, jotka olivat läheisemmin tekemisissä velkaantuneiden ihmisten kanssa, joilla on pahoja maksuvaikkeitä ja myöskin monenlaisia elämänhallintaan liittyviä haasteita, olivat sitä mieltä, että kyllä tähän tarvitaan ratkaisuehdotuksia.

Sen sijaan ekonomistien tarkastelussa aika pitkälti rajattiin todellisuus sellaiseen maailmaan, jossa ei ole niitä muita ratkaisuja, elikkä ajateltiin, että ainoastaan tämä lisälaina voi ratkaista niitä ongelmia, joita ihmisillä on. On selvää, että laina on myönteinen asia silloin, kun se on hallittua ja ihmiset eivät maksa ylikorkeita korkoja, joiden todellinen kustannus on hyvin merkittävä, mutta tässä tapauksessa ei ole kyse toiminnasta, jossa korot olisivat jollain tavalla maltillisia ja ihmisillä olisi useinkaan mahdollisuus myöskään maksaa niitä lainoja takaisin, vaan usein ajaudutaan siihen kierteeseen, että joudutaan ottamaan lisää lainaa.

No, kokoomus ei tukenut tätä esitystä, jossa teimme parannuksia maksuhäiriömerkintöjä omaaville ihmisille ja sitten näille ihmisille, jotka joutuvat nyt esimerkiksi koronakriisin johdosta kärsimään liian korkeista koroista, mutta olen iloinen, että saatiin tällainen esitys aikaiseksi. En väitä, että tällä 10 prosentin korkokatolla nyt ratkaistaan kaikkia velkaongelmia, mutta myöskin toimme tähän monia evästyksiä, joilla etsitään pitkäaikaisia ratkaisuja velkaongelmiin ja myöskin tähän korkojen hillitsemiseen.

Olen samaa mieltä kuin edustaja Kiviranta tässä aiemmin puheenvuorossaan, että on syytä miettiä ihan pitkäaikainenkin ratkaisu tällaisille koroille, jotka eivät palvele ihmisiä eivätkä yhteiskuntaa, koska lopultahan yhteiskunta sitten joutuu vastaamaan siitä, miten ihmisiä autetaan, kun he ovat joutuneet velkakierteeseen ja voi tosiaan olla vaikeata saada edes kattoa pään päälle.

Joten: Hyvä esitys. Toki jatkovalmistelua tarvitaan. Tämä ei ratkaise kaikkia ongelmia, mutta nyt tehtiin monia niitä evästyksiä, joita tarvitaan.

On myös syytä tarkastella hyödykkeiden korkokattoa, joka ei tässä esityksessä ole nyt mukana.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Vartiainen.

19.39 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Palaan vielä näihin kriittisiin näkökohtiin.

Edustaja Holopainen puhui tutkijoista, jotka puhuivat ylivelkaantuneista, mutta tämän kritiikin juju on nimenomaan siinä, että nyt tämän poikkeustilan vuoksi ne uudet ihmiset, jotka ovat ongelmissa, ovat nimenomaan muita kuin näitä elämäntapansa vuoksi ongelmiin joutuneita. He ovat niitä, jotka ovat joutuneet tämän kriisin vuoksi ongelmiin.

Rahoituksen professori Vesa Puttonen toteaa: ”Analyysimme perusteella nyt ehdotettu 10 prosentin korkokatto ei lisää kuluttajien mahdollisuutta saada luottoa maltillisella ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

rolla. Sen sijaan se johtaa tilanteeseen, missä entistä useammat kuluttajat eivät saa luottoa lainkaan.” Sen lisäksi Suomessa on toiminut pieni yritys, startup-yhtiö, joka on tarjonnut vajaan 20 prosentin korolla ihmisille maksuaikaa silloin, kun heidän on vaikea suoriutua laskuistaan. No, se 20 prosenttia kuulostaa kovalta, mutta tosiasia on kuitenkin saadun selvityksen perusteella, että jos tällaista mahdollisuutta ei ole ja nämä laskut pannaan perintään ja pahimmassa tapauksessa ulosottoon, niin se kuluttajalle todellisuudessa syntyvä korko on vielä paljon korkeampi kuin se 20 prosenttia.

Toimialaa hyvin tunteva Asiakastieto toteaa lausunnossaan: ”On mielestämme virheellistä luulla, että luottomarkkinoiden ulkopuolelle jäävien rahoitustarvetta voisi korvata sosiaalisella luototuksella.”

Suomen johtaviin taloustieteilijöihin kuuluva professori Hyytinen toteaa, että tällä on ”hyvää tarkoittava lähtökohta”. ”Ehdotus on kuitenkin korkokaton edelleen alentamisen osalta ongelmallinen ja toimii osin luultavasti sille asetettuja tavoitteita vastaan.” Tässä ovat näkyvissä ”huonon sääntelyn tuntomerkit”: ”taloudellisia vaikutuksia ei arvioida huolellisesti ja sääntelyä tarvitsee päivittää ja paikata toistuvasti” — ja ne täällä esitetyt toivomukset tätä paikkaavasta sääntelystä ovat sikäläkin huonosti perusteltuja, että meillähän on käsissämme tässä väliaikainen, tilapäinen sääntelymuutos, jota nyt pitäisi muka tämän voimassaolon aikana vielä paikata valtavilla ja fundamentaalisilla muutoksilla rahoitusmarkkinoiden toiminnassa. Alan keskeinen tutkija, professori Panu Kalmi luonnehti näitä vaikutuksia: ”Erityisesti heikommassa taloudellisessa asemassa olevat kuluttajat kärsivät jäämisestä luottomarkkinoiden ulkopuolelle. - - Markkinoilla toimivien yritysten joukko muuttuu. - - Pienemmät kotimaiset toimijat karsiutuvat markkinoilta.”

Näistä syistä, arvoisa puhemies, me esitämme tämän korkokattopykälän hylkäämistä — emme siksi, että me emme haluaisi suojella ihmisiä, mutta meidän lähtökohtamme on kuitenkin, että lainsäädäntöä tehdään siihen maailmaan, jossa me elämme, ei kuvitteelliseen, ideaaliseen maailmaan. — Kiitos.

19.42 Arto Pirttilahti kesk: Arvoisa herra puhemies! Todellakin meillä oli värikästä keskustelua, kuten puheenjohtaja Vartiaisenkin puheenvuoro, ja värikästä asiantuntijakuulemistä. Kyllähän niissä Hyytisenkin lausunnoissa sitten lopussa jossakin kohtaa oli, että kyllä tästäkin päätöksestä jotain hyötyä voi olla. Ei hän täysin poissulkenut tätäkään mahdollisuutta — löytynee, kun sieltä kaiveskellaan.

Yksi keskustelunaihe oli myös nämä hyödykesidonnaiset ja vakuudettomat luotot ja näitten välimaaston etsintä ja pohdinta. Todellakin, tälläkin hetkellä on erilaisia tuotteita. Jos vaikka ostat sohvan tai auton ja saat siihen rahoituksen, niin voit saada niin sanottua cashbackia siihen päälle, eli jonkun 500 tai tonnin, joka lasketaan sen hyödykkeen hinnan päälle. Se on tavallaan lainaa, ja saat sen rahan silloin suoraan sieltä. Eli varmaan vieläkin on erilaisia rahoitusjärjestelyjä, ja oli niitten pohdintaa. Kyllähän talousvaliokunta korosti tässä kuitenkin tätä, että tilapäisen maksukyvyyn laskusta kärsiville kuluttajille tulee ensisijaisesti tarjota muita ratkaisuja, mitä tässä on hyvin esitelty.

Ymmärrän tämän, että nyt on lyhytaikaisesta korkojen pudotuksesta kyse, mutta tässä talossa on kymmenen vuoden ajan ollut näitten korkopudotusten ja muitten suhteen se tahotila — ja kun nämä vielä sattuvat nyt menemään yhteen tässä asiassa tämän maksuhäiriömerkinnänkin kanssa tämän ajanjakson osalta — että saataisiin eteenpäin myös näitä pysyväisluontoisia asioita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

Arvoisa puhemies! Sitten vielä se, että todellakin aika kehittyä ja digitalisaatio on tullut markkinaa monellakin tapaa ja myös näitten maksujen ja laskujen digitaalinen hoitaminen. Kuten puheenjohtajakin otti esille, meillä oli todellakin näitä, kuten sanotaan, laskujen hoitajia tai sellaisia firmoja, mitkä voisivat ottaa laskut hoitaakseen ja hakea niille maksuaikaa, mutta ne valitettavasti tässä harjoituksessa jäivät kyllä ulkopuolelle — tai sanotaan näin, että ne ovat myös tämän korkosääntelyn piirissä. Mutta tässä on uutta yritystoimintaa, ja jollain tapaa kuitenkin haetaan helpotuksia niitten ihmisten arkeen. Tietenkin tässäkin asiassa on se toinen puoli, että kuka ne sitten rahoittaa ja minkälainen on tämä perintäasia näissä yrityksissä.

Eli erittäin mielenkiintoinen keskustelu talousvaliokunnassa, ja se näkyy myös tästä meidän mietinnöstämme ja näistä eriävistä mielipiteistä.

19.45 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessähän on toinenkin osa, josta ei ole niin paljon keskusteltu, eli suoramarkkinoinnin väliaikainen kieltäminen, ja siinäkin olisi syytä pohtia pysyvämpiä keinoja markkinoinnin hillitsemiseksi. Tästä valiokunta myös esittää lausumaa.

Täällä tuotiin esiin, että me tietäisimme jotenkin melko hyvin, kenelle nyt koronakriisin aikana tällaiset ylikorkeiden korkojen luotot osuvat, puheenjohtajan toimesta. Mutta itse asiassa kuulimme usealtakin asiantuntijalta, että me tiedämme aivan liian vähän näistä korkeista kulutusluotoista ja siitä asiakaskunnasta, joka niitä käyttää. Siksi me myös tässä edellytämme, että me hankimme kattavamman tietopohjan.

Tosin kuulimme myös, että on vaikea saada tietoa asiakkaista näiltä pikavippejä myöntäviltä firmoilta, jolloin meillä voi olla faktisesti aika vaikea tehdä sitä analyysiä. Mutta me tiedämme, että kun ihmiset ajautuvat maksuvaikeuksiin, niin he päätyvät myöskin joskus oikeuteen vastaamaan näistä veloistaan, ja sitten voidaan päätellä ainakin tästä tietopohjasta, minkälaisiin ongelmiin ja minkätyyppisistä elämäntilanteista usein tällaiseen tilanteeseen on jouduttu.

Eli on kuitenkin jonkun verran tietopohjaa, mutta ei käynyt ilmi, että tämä jotenkin ohjautuisi nyt koronan aikana vain sellaisille ihmisille, joilla on väliaikaisia maksuvaikeuksia, vaan kyllä siellä on myös todettu, että useasti nämä ylikorkeat kulutusluotot ohjautuvat ihmisille, joilla ei tosiasiallisesti ole mahdollisuuksia niitä maksaa. Ja sitten tietysti tässä voi ottaa sen kannan, että ihmisten pitäisi selvittää veloistaan vain sitä kautta, että he saavat aina lisää lainaa korkealla korolla, kuten täällä puheenjohtaja Vartiainen toi esiin, tai sitten etsiä pysyvämpiä ratkaisuja tähän ongelmaan, joka todellakin koskettaa hyvin montaa suomalaista, jopa lähes 400 000:ta suomalaista, joilla on maksuhäiriömerkintä. Toki maksuongelmat ovat rajatumpia, todelliset velkaantumisongelmat, mutta joka tapauksessa hyvin suurta osaa ihmisistä koskettaa tämä asia, jonka parissa nyt sitten saimme monta parannusta ihmisten elämään aikaiseksi, mitä valitettavasti kokoomus ei nyt sitten kuitenkaan nähnyt tarpeelliseksi kannattaa, mutta heillä on tietysti ihan oikeus siihen. Jos uskotaan, että lisää velkaantumalla ihmiset pärjäävät paremmin tästä velkaongelmasta ulos, [Puhemies koputtaa] niin sitä kautta toki ymmärrän tämän heidän ratkaisunsa.

19.48 Joakim Strand r: Värderade talman! I det tidigare inlägget hann jag inte heller gå in på utskottets förslag till uttalande nummer två, där riksdagen alltså förutsätter av statsrådet skyndsamt samlar in ett heltäckande informationsunderlag om konsumtionskrediter och överskuldssättning, utifrån vilket man sedan kan analysera de grundläggande orsakerna

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

till överskuldsättningen och konsekvenserna av ränteregleringen samt identifiera ändamålsenliga korrigerande åtgärder, inklusive ändringar i lagstiftningen och myndigheternas befogenheter och uppgifter.

Mielestäni tämä on äärimmäisen tärkeää kyllä selvittää. Me emme ole oikeastaan selvittäneet vielä sitä aikaisempaakaan, viime syksyn sääntelyä, ja nyt etenkin tämän jälkeen toivon, että kiinnitetään huomiota myös tähän lausumaehdotukseen numero 2, jossa siis edellytetään, että pikaisesti kerätään kuluttajaluotoista ja ylivelkaantumisesta kattava tietopohja, jonka perusteella pystytään tekemään analyysi ylivelkaantumisen juurisyistä ja korkosääntelyn vaikutuksista sekä tunnistamaan tarkoituksenmukaiset korjaustoimet, mukaan lukien muutokset lainsäädäntöön ja viranomaisten toimivaltuuksiin ja tehtäviin.

Mielestäni sekä kollega Holopaisen että kollega Vartiainen puheenvuorot viittaavat siihen, että meillä ei ole myöskään ihan tarpeeksi laajaa tietopohjaa tästä pelikentästä, ei kuluttajien, ihmisten, eikä myöskään markkinoiden ja toimijoiden näkökulmasta, ja siinä pitää kyllä aika nöyrästi myös analysoida sitä tilannetta eikä liikaa sitten myöskään hirttäytyä yksittäisiin lukuihin tai prosentteihin.

Mutta tällä mennään, ja uskon, että tästä tulee paljon hyvää, kunhan saadaan eteenpäin myös erityisesti tämä maksuhäiriörekisterin uudistaminen.

Jag tror det kommer mycket gott ur den här tillfälliga regleringen, och så ser vi till att vi noga analyserar och utvärderar vad den har lett till.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt edustaja Vartiainen, valiokunnan puheenjohtajana kokoava loppupuheenvuoro.

19.50 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Strandin puheenvuoro oli hyvä, ja niin oli edustaja Holopaisenkin sitä ehkä hieman törkeää loppua lukuun ottamatta.

Eihän tässä oikeastaan ole muusta kysymys kuin siitä, että kaikki yrittävät parantaa ihmisten asemaa mutta tekevät siitä datasta, joka meillä on käytettävissä, erilaisia johtopäätöksiä. Tämä taloustieteilijöiden kritiikki perustuu siihen, että kun tällainen luottomarkkina katoaa, niin kotitaloudet joutuvat vielä kalliimpien vaihtoehtojen pariin — eli ulosmittaukseen, jossa on valtavat kustannukset, tai panttilainaamoon, jossa tunnetusti, jos se pantti menetetään, joka tapauksessa sovelletaan korkeampia korkoja. Eli se sama hyvä tarkoitus meillä on tietysti kaikilla. Ehkä me kokoomuksessa uskomme riippumattomia taloustieteilijöitä keskimääräistä enemmän. Mene, tiedä.

Tämähän on asia, josta me emme tiedä, ja sen edustaja Strand sanoi erinomaisesti, ja siksi tämä lausuma 2 on oikein hyvä — tietopohja, jonka perusteella pystytään tekemään analyysi ylivelkaantumisen juurisyistä ja korkosääntelyn vaikutuksista. Ja todella, niin kuin edustaja Strand hyvin sanoi, ollaan kaikki tässä nöyriä. Emme me tiedä, mihin tässä päädytään. Mutta jos tällainen analyysi tehdään, siitähän ehkä ensi vuonna, ehkä muutaman vuoden kuluttua tutkijat voivat kertoa, kuka tässä sitten oli oikeassa. Jos on niin, että tämä osoittaa todella, että kotitalouksien asema on parantunut ja saadaan vakuudetonta luottoa vajaan 10 prosentin korolla, olen oikein mielelläni väärässä, arvoisa puhemies. Sehän todistaisi, että nämä meidän pelkomme ja ekonomistien uhkakuvat olivat aivan liioiteltuja. Toisaalta jos käy ilmi, että se markkina on kadonnut ja yhä useampi kotitalous on joutunut laskujen perintään ja ulosmittaukseen ja sillä tavalla vielä korkeampien korkojen kohteek-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

si, se taas osoittaa, että ehkä tässä meidän kritiikissämme oli perää. Olkaamme nöyriä sen suhteen, että ei tätä vielä ole ratkaistu, ja tämä ponsi on sen vuoksi erinomainen. Sitten nähdään, miltä tällainen sääntely näyttää.

Tällaisilla johtopäätöksillä. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.